

Opzet externe rechtsvergelijking proefschrift Robert Timmers

Algemeen

Naam: mr. drs. R.W. (Robert) Timmers
Functie: docent-onderzoeker straf(proces)recht aan de Open Universiteit
Datum: 9 augustus 2023
Document bestemd voor: Ministerie van Justitie en Veiligheid

Aanleiding

In mijn promotieonderzoek inzake de strafbaarstelling van psychisch geweld voer ik – in lijn met een eerdere aanbeveling¹ – een externe rechtsvergelijking uit met landen die een zelfstandige strafbaarstelling van psychisch geweld in hun nationale recht hebben opgenomen.² Dit onderzoek vindt plaats onder promotorschap van prof. mr. dr. W.H.B. Dreissen en prof. dr. J.H.L.J. Janssen. Onlangs heeft de Minister voor Rechtsbescherming toegezegd de Tweede Kamer te zullen informeren over de bevindingen uit deze rechtsvergelijking.³

Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag die in de externe rechtsvergelijking centraal staat luidt:

Uit welke delictsbestanddelen (naar Nederlands recht) bestaan de in andere lidstaten van het Verdrag van Istanbul bestaande zelfstandige strafbaarstellingen van psychisch geweld?

De onderzoeksresultaten dienen (in een later stadium) tot een beschrijving van de inhoudelijke en redactionele mogelijkheden op basis waarvan de Nederlandse wetgever – indien zij daartoe zou besluiten – tot een zelfstandige strafbaarstelling van psychisch geweld zou kunnen overgaan.

Selectiecriteria

In de rechtsvergelijking worden landen betrokken:

- A. die per 1 augustus 2023 in hun nationale recht een zelfstandige strafbaarstelling van psychisch geweld hebben opgenomen; en
- B. die lidstaat bij het Verdrag van Istanbul zijn; en
- C. die dit verdrag vóór 1 augustus 2023 hebben geratificeerd en in werking hebben laten treden, zonder voorbehoud ten aanzien van art. 33 van dat verdrag te hebben gemaakt.

Toelichting: in dit onderzoek wordt gekozen voor de definitie van psych(olog)isch⁴ geweld die aansluit bij deze van art. 33 van het Verdrag van Istanbul: opzettelijke gedragingen tot het door middel van dwang of bedreiging ernstig beschadigen van de geestelijke integriteit van een ander. Gelet op die definitie, wordt onder ‘psychisch geweld’ eveneens begrepen: *coercive control*.⁵ De keuze voor *zelfstandige* strafbaarstellingen van psychisch geweld is

¹ J.H.L.J. Janssen, W.H.B. Dreissen & K. Juncker, *Naar een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld? Voor- en tegenargumenten*, Den Bosch: Expertisecentrum Veiligheid Avans Hogeschool 2022, p. 71.

² Zoals aangekondigd in: R.W. Timmers, W.H.B. Dreissen & J.H.L.J. Janssen, ‘Een zelfstandige strafbaarstelling van psychisch geweld. Voor- en tegenargumenten, en hoe nu verder?’, *PROCES* 2023, afl. 2, p. 113-122.

³ *Kamerstukken II* 2022/23, 33552, nr. 108, p. 21.

⁴ De termen ‘psychisch geweld’ en ‘psychologisch geweld’ worden als synoniemen gebruikt.

⁵ Dijkstra omschrijft ‘dwingende controle’ als een samenstelling van dwang, druk, intimidatie en (soms zelfs dood)sbedreiging. Zie: S. Dijkstra, ‘De noodzaak om coercive control (dwingende controle) te erkennen. Hoe herken en doorzie je een instrumenteel geweldspatroon?’, *Sozio* 2019, afl. 4, p. 31.

gelegen in het feit dat uit veel verschillende hoeken wordt bestreden dat Nederland met het huidige strafrechtelijke instrumentarium (met meerdere algemene strafbaarstellingen) voldoet aan de verplichtingen van art. 33 van het Verdrag van Istanbul.⁶ Met een 'zelfstandige' strafbaarstelling wordt bedoeld op strafbepaling die expliciet en uitsluitend ziet psychisch geweld en/of een ernstige inbreuk op de geestelijke integriteit. Dit kan eveneens een schakelbepaling betreffen, waardoor psychisch geweld expliciet onder andere (gewelds)delicten wordt gebracht.⁷

Landeselectie

Op basis van de voornoemde selectiecriteria worden de volgende landen in de rechtsvergelijking betrokken: Denemarken, Engeland en Wales, Frankrijk, Ierland en Cyprus.

Vergelijkingsvragen: thematische rechtsvergelijking

De vergelijkingsvragen betreffen de volgende kenmerken van delictsomschrijvingen naar Nederlands recht (en bijbehorende doctrine):

- Is er een specifieke relatie tussen dader en slachtoffer vereist?
- Betreft het een formeel dan wel materieel omschreven delict?
- Betreft het een opzettelijke of culpoze gedraging?
- Welke delictsbestanddelen worden geobjectiveerd?
- Is voor strafbaarheid stelselmatigheid of een bepaalde ernst van de gedragingen/gevolgen vereist?
- Zijn er strafverzwarende omstandigheden (in de zin van art. 46 van het Verdrag van Istanbul)?

Aspecten betreffen de niet-strafrechtelijke aanpak van psychisch geweld (zoals preventie, hulpverlening en regelgeving in andere rechtsgebieden) zullen gelet op de onderzoeksvraag buiten beschouwing blijven. Het onderzoek wordt afgesloten met een thematische rechtsvergelijking en een schema waarin de belangrijkste bevindingen per land en thema worden weergegeven.

Planning

Periode	Actie
Augustus 2023 – september 2023	Literatuuronderzoek + uitwerking Frankrijk
September – oktober 2023	Literatuuronderzoek + uitwerking Engeland en Wales
November - januari 2024	Literatuuronderzoek + uitwerking Denemarken
Februari 2024 – mei 2024	Literatuuronderzoek + uitwerking Ierland
Mei – september 2024	Literatuuronderzoek + uitwerking Cyprus
Oktober - december 2024	Uitwerking landenoverstijgende analyse
Voorjaar 2025	Publicatie rechtsvergelijking

De onderzoeksuitkomsten worden in een openbaar rapport gepubliceerd.

⁶ Zie onder meer: GREVIO, *Mid-term Horizontal Review of GREVIO baseline evaluation reports*, Raad van Europa 2022, p. 103; College voor de Rechten van de Mens, brief aan de Tweede Kamer d.d. 20 januari 2023 met kenmerk 2023/007/VZ/KY (online, mensenrechten.nl), p. 3-4; Vereniging voor Vrouw en Recht 'Clara Wichmann', brief van 30 januari 2023 aan de Tweede Kamer (online, vrouwenrecht.nl); I. Avontuur, 'Het negeren van huiselijk geweld is een systeemfout bij de aanpak van 'complexe' scheidingen', *NJB* 2022, afl. 38, p. 3131.

⁷ Zie in dit verband de strafbaarstelling in Frankrijk (art. 222-14-3 Code Pénal), waarmee het land lijkt te voldoen aan de eisen gesteld in art. 33 Verdrag van Istanbul (zie: GREVIO 2019, *Baseline Evaluation Report France*).